

UNA EXPERIÈNCIA COMPARTIDA

L'Hospital General de València: història gràfica d'un recinte hospitalari

Ana Mª Reig Ferrer
Benedicta Chilet Llácer
Josep Cerdà Ballester
Biblioteca del MuVIM

Coincidint amb la celebració del V Centenari de l'Hospital General de València, la biblioteca del MuVIM, amb la col·laboració amb la Biblioteca Pública de València, ha volgut mostrar l'evolució de l'antic recinte hospitalari des del segle XVIII fins a l'actualitat, en l'exposició *L'Hospital General de València: història gràfica d'un recinte hospitalari*.

Amb dues biblioteques han recollit el sentir de molts usuaris i usuàries que han acudit a aquests centres bibliotecaris buscant informació i documentació sobre l'antic hospital: els seus orígens, la seua construcció i la seua evolució històrica.

L'Hospital General de València té el seu origen en 1409, quan un grup de prohoms de la ciutat de València, encoratjats per les paraules del pare Jofré, funden un centre d'hospitalitat per acollir als dementats que vagabundejaven pels carrers de la ciutat. Un segle després, en 1512, de la unió de diversos centres d'hospitalitat existents a València es creava el Sant Hospital General.

L'exposició està formada per cinc reproduccions de plànols que ofereixen una visió històrica del recinte. El recorregut expositiu segueix una seqüència cronològica, començant amb el plànol de la ciutat de València del Pare Tosca i acabant amb el dels jardins del MuVIM de l'arquitecte sevillà Vázquez Consuegra, actualitzat aquest mateix any.

El plànol de Tosca, *Valentia Edetadorum, vulgo del Cid...* de principi del segle XVIII, gravat per Fortea cap al 1738, i que es conserva a la Biblioteca del MuVIM, ofereix una visió gràfica

de la ubicació de l'hospital dins de la ciutat de València, al barri de Sant Vicent, i els seus límits eren: al Nord el carrer Hospital, a l'Est el Col·legi de l'Art Major de la Seda i a l'Oest les muralles de la ciutat (actual carrer Guillem de Castro).

A continuació, en un de mitjan el segle XVIII, realitzat en 1749 per encàrrec del marquès de Malaspina, intendent del Regne, i que es conserva a l'Arxiu del Regne de València, s'observa que les característiques generals no difereixen massa del de Tosca. Hi havia dues portes d'entrada al recinte, les dos pel carrer Hospital: la principal i la del torn. Des de la primera s'accedia a la plaça de l'església, a l'antic Hospital dels folls, i a la capella de N^a S^a dels Desemparats, coneguda com el Capitulet perquè, a més d'oratori, servia per a les reunions de la Confraria. Fou edificada en 1730, per la qual cosa no apareix al plànol cronològicament anterior del pare Tosca dibuixat en 1704.

Per la porta del torn –anomenada així perquè al costat d'ella estava el torn i la inclusa, i que acabaria convertint-se en la principal– s'accedia a les infermeries. A l'esquerra s'alçava la farmàcia (actual IVAJ), que comptava amb un hort on es conreaven plantes medicinals.

La primera infermeria –actual biblioteca–, de planta de creu grega i cúpula, tenia dues plantes: la baixa destinada als homes i la superior a les dones, a la qual s'accedia mitjançant escales exteriors.

La segona infermeria era la de cirurgia (que correspon a les columnes de la terrassa de la cafeteria del MuVIM). Era de dos braços amb creuer i tenia dues plantes: la baixa per

a homes i la superior per a dones. Aquest segon edifici va ser construït a mitjan segle XVII a costa del cirurgià de l'Hospital Vicente Navarro.

La principal diferència entre aquest plànol i el de Tosca és l'augment de dependències de proveïment en la zona oest, al costat de les muralles, en l'actual carrer Guillem de Castro: cuina, rebost, magatzems, etc.

El tercer plànol, datat a mitjans del segle XIX segons una investigació recent feta pels mateixos autors d'aquest treball, i que es conserva a la Biblioteca del MuVIM, és **Planta baixa**

del edifici del Hospital Provincial. Aquest plànol, encara que de qualitats estètiques inferiors a l'anterior, té una força informativa significativa perquè en ell s'observen les noves construccions realitzades en el recinte, resultat de l'augment d'espais destinats a l'ensenyament de la Medicina, com per exemple el teatre anatòmic.

Les mesures higièniques introduïdes a la fi del segle XVIII van desplaçar els cementeris dels nuclis urbans. Amb açò, el solar que ocupava el cementeri de l'Hospital es va destinar a noves construccions.

Un carrer interior desplaçava el recinte cap al carrer del Fumeral –actual Quevedo–, on s'obria una porta anomenada “nova del torn” perquè al costat d'ella estaven les noves dependències de la inclusa.

A aquesta nova zona es van traslladar, a més de la inclusa, la cuina, el rebost, el galliner, els magatzems, el safareig, etc; és l'actual espai ocupat pel MuVIM i per la Universitat Sant Vicent Màrtir.

Al plànol es dibuixen també uns banys públics, junt a la muralla, en el mateix lloc que en el plànol de 1749 s'assenyalava una bassa utilitzada llavors com a safareig. Anys després, al

costat i amb frontera al carrer Guillem de Castro, es va construir la Facultat de Medicina, segons projecte de l'arquitecte Sebastián Monleón (1875).

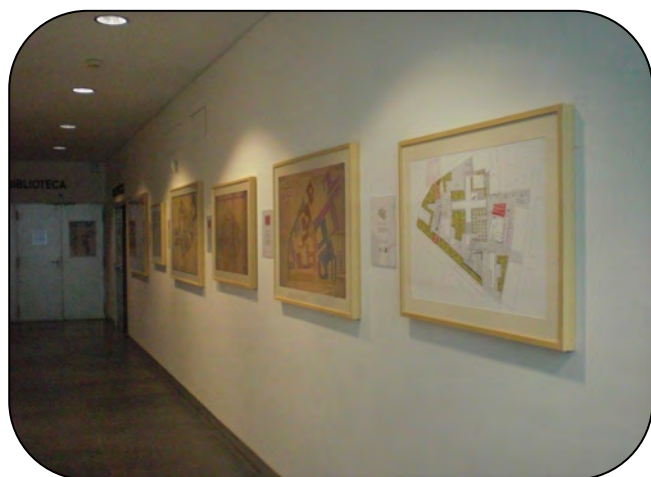
Continua el recorregut amb un plànol del segle XX de l'arquitecte Luís Albert, **Hospital Provincial: Planta baja. División de zonas a efectos de derribo**, i que es conserva a l'Arxiu General i Fotogràfic de la Diputació de València. Es

tracta d'una de les últimes representacions gràfiques de l'antic recinte hospitalari, després de ser abandonat pel trasllat al nou Hospital General, en l'avinguda Tres Creus. En aquest plànol, de 1963, es dibuixa la planta de l'edifici i les diferents fases d'enderrocament, assenyalades amb colors.

Prompte van començar les obres d'enderrocament, amb la qual cosa van desaparèixer l'església, la farmàcia i l'antiga facultat de Medicina, entre altres edificis. Gràcies a la conscienciació ciutadana es va poder paraitzar la demolició just quan s'estava enderrocant la infermeria –hui, Biblioteca Pública–.

El 28 de novembre de 1963 es van declarar conjunt historicoartístic les construccions que encara quedaven: l'ermita de Santa Llúcia, el Capitulet i el que no havien enderrocant encara de la infermeria, on el Ministerio de Cultura va instal·lar anys després la Biblioteca Pública, inaugurada en 1979. Eixe mateix any es va reedificar l'edifici de l'antiga farmàcia per destinar-lo a Centre Coordinador de Biblioteques (actual IVAJ).

Acaba el recorregut amb un plànol de 2012, ***Planta de los jardines del MuVIM***, de l'arquitecte Guillermo Vázquez Consuegra, que ofereix una visió actual del recinte, i es completa amb una selecció de fotografies realitzades per Barberà Masip en la dècada dels anys vint. Aquestes fotografies mostren tant l'interior com l'exterior de les diferents dependències.

Aquesta mostra estarà exposada temporalment a l'avantsala de la biblioteca del MuVIM, i passarà amb caràcter permanent a la Biblioteca Pública. El nostre desig és que, igual que ocorre amb altres monuments de la ciutat, vegem algun dia aquests plànols reproduïts en un tipus de material durador i exposats en l'exterior, formant part del mobiliari urbà dels jardins com a memòria històrica del que va ser un dels edificis més emblemàtics de la ciutat de València.

Aquest projecte expositiu, fruit de la col·laboració entre la biblioteca del MuVIM i la Biblioteca Pública, no hagués estat possible sense la participació de l'Arxiu del Regne de València i la Direcció General de Cultura que han assumit la reproducció i emmarcat dels plànols. Una vegada més institucions culturals valencianes, Diputació i Generalitat, sumen esforços per impedir que s'esborre de la memòria la nostra pròpia història.

Amb aquesta exposició la biblioteca del MuVIM tanca el programa d'exposicions de l'any 2012. Unes microexposicions que tenen com objectiu difondre entre els nostres usuaris i el públic en general la commemoració de fets o personatges significatius, sempre dins del context d'una biblioteca especialitzada en la Il·lustració i la Modernitat.

Així doncs, aquest any els temes han sigut: ***La Constitució de 1812 i el naixement de les Diputacions Provincials***, durant el primer trimestre, com a plasmació de les idees il·lustrades. Per al mes de maig vam commemorar la mort d'un il·lustrat contemporani, el pare Alfons Roig (1903-1987), amb l'exposició ***Alfons Roig: 25 anys en el record***, la biblioteca i l'arxiu del qual formen part dels nostres fons bibliogràfics i documentals. En la revista *Almaig: estudis i documents*, d'aquest any, número 28, hem volgut fer-li un xicotet homenatge amb un estudi sobre la fundació de l'ermita de Llutxent.

Finalment, hem volgut recordar el V Centenari de la creació de l'Hospital General de València perquè, a més d'estar ubicats en el mateix espai físic, la Il·lustració va afavorir l'estudi empíric i, per tant, l'augment d'edificis destinats a aquests estudis, com el "teatro anatómico" (aula de docència), construïda per la Universitat Literaria en la primera meitat del segle XIX. Aquesta és la primera exposició que ix de l'espai propi de la biblioteca.

El nostre agraïment als companys de l'Arxiu del Regne de València, als de la Biblioteca Pública de València, i als de l'Arxiu General i Fotogràfic de la Diputació de València, perquè tots junts hem col·laborat en la difusió dels nostres fons i en la satisfacció del públic que la visita.